

El Cap de càntir

Joan Rebull, a més a més de ser un reusenc il·lustre, és un dels escultors catalans més importants del segle XX. Malgrat la importància que Rebull va tenir per a la seva ciutat, com a referent artístic i cultural, la seva obra no va estar ben representada al Museu –tal i com es mereixia– fins després de la seva mort, quan ell mateix va llegar testamentàriament a la ciutat la major part de les obres i dels materials que hi havia al seu taller. Aquest llegat, que estava sota la custòdia de la seva vídua, va ser dipositat el 1997 a l'aleshores Museu Comarcal Salvador Vilaseca. Fins aquell moment, la col·lecció que conservava el Museu era formada per només tretze peces, dues de les quals eren dibuixos i la resta escultures originals o models de guix, com ara la de *La Pastoreta*, la de *Triptòlem* o la figura de *Pau Casals*. L'any 1997, doncs, van ingressar un total de cent vint-i-dues obres, procedents totes elles del seu taller: retrats, escultures de mida natural i relleus integraven un conjunt de format heterogeni i realitzat majoritàriament en guix. De fet, bona part d'aquestes peces són els models d'obres ja conegudes de Joan Rebull. També, però, hi trobem obres originals i altres d'inacabades que corresponen a treballs de recerca i a processos creatius interromputs quan la realització encara no s'havia enllestit. D'aleshores ençà, la col·lecció s'ha engrandit amb cinc noves incorporacions: tres dibuixos datats a l'entorn del 1930; el retrat de bronze intitulat *Àngela* (1917), de la col·lecció Riera i dipositat per la Generalitat de Catalunya, i un relleu de fang cuit dels anys trenta.

Del conjunt d'obres de Rebull destaquen les que cronològicament corresponen a les dècades dels anys vint i dels anys trenta, que són les més interessants de Rebull des del punt de vista creatiu. És el període en què Rebull va definir i assentar les bases de la seva creativitat. Rebull ja s'havia empassat i paït tots aquells elements externs que l'havien influenciat i els havia pogut expulsar i oblidar per a desenvolupar una obra personal, amb un segell marcadament propi.

L'obra que concentra totes les virtuts d'aquest període és *El Cap de càntir* (1934), una obra especialment interessant dins de la producció de l'artista. Que hagi arribat fins a nosaltres sense haver patit cap dany ni desperfecte és un fet realment inaudit. Realitzada i acabada amb un material extraordinàriament fràgil –fang cru–, va seguir el periple que va patir Joan Rebull arran del seu exili durant la guerra Civil espanyola i fins al seu retorn a Catalunya.

Ara bé, més enllà de la *circumstància* del seu èxode, l'escultura ens dona la mida d'un gran creador. Joan Rebull, fidel a ell mateix, va saber plasmar en aquest cap del nen la tendresa, però despullant-la de la superficialitat i de l'anècdota del sentimentalisme. És una obra que concentra la mirada de l'espectador en el rostre de la criatura, que és el transmissor. Res del que envolta el rostre és important, fins i tot les parts inferiors del cos –en aquest cas, les mans i els braços– resten inacabats, estan indefinits, són secundaris. És una escultura plana amb molt pocs relleus, en la qual la llum hi té molt poca incidència. Rebull intenta defugir i defuig de qualsevol joc de llum que pugui donar altres lectures a l'obra que no sigui l'essència d'aquesta tendresa que expressa. És, en definitiva, una obra austera i és en aquesta senzillesa formal on rau la seva capacitat d'emocionar.

El Cap de càntir, com ja hem dit, procedeix de la donació pòstuma que Joan Rebull va fer a la ciutat. Aquella deixa va ser particularment especial, bàsicament per la seva

procedència, el taller de l'artista. La majoria de peces són de guix. Que aquests models de guix no fossin destruïts després de ser passats a materials definitius no és només fruit de l'atzar, sinó d'un nexa, d'un estret lligam entre l'escultor i la seva obra, que anava més enllà de la seva pura i simple realització. La prova més fefaent que Joan Rebull estimava les obres que s'arreceraven a les parets del seu taller és que les va llegar a Reus, la seva ciutat, de la qual mai es va desvincular.

Amb aquesta donació, Rebull ens obria les portes del seu taller, que en el fons era obrir –també– les portes de la seva intimitat creativa. En aquest llegat no hi va haver una selecció prèvia, ni cap interès d'amagar res, ni tan sols allò que podia provocar-li insatisfacció. Era com si –Rebull– hagués volgut mostrar-nos el seu treball totalment nu. Aquest material de taller ens ajuda a seguir els passos donats per l'artista en la realització d'una escultura des de la seva gènesi fins a la darrera etapa, quan la transforma en matèria definitiva. Això ens permet parlar no només d'una successió de tècniques escultòriques, i de l'ús dels diversos materials en la realització de l'obra, sinó també –i això és el més important– del seu procés de gestació conceptual.

Marc Ferran Sans
Conservador IMMR